

JUSTICE FIRST

Mobilizarea societății civile întru susținerea integrității în justiție în Republica Moldova

[#2] IUNIE 2021

JUSTIȚIA SELECTIVĂ ȘI ROLUL AUTORITĂȚII NAȚIONALE DE INTEGRITATE

DANIEL GOINIC

Încercările de a face reforme în domeniul integrității din ultimii câțiva ani nu au fost prea reușite. Corupția și conflictul de interese sunt în continuare răspândite pe larg în rândul funcționarilor publici la toate nivelele. În rezultatul neglijării intenționate de către actorii politici și al influenței politice continue în sistemul judecătoresc, mecanismele existente ale țării, create pentru a verifica averea funcționarilor de stat, pentru a investiga legăturile lor personale și pentru a-i sancționa pentru încălcarea legislației în domeniul integrității, nu sunt capabile să asigure îndeplinirea eficientă a justiției și răspunderea.

Analizând situația actuală a sistemului de verificare a averilor și integrității din Republica Moldova, cu accent pe Autoritatea Națională de Integritate (ANI), autorul acestui document constată că încercările politicului de a interveni și de a recurge la justiția selectivă¹ la diferite niveluri în sistemul juridic afectează extrem de mult eficiența și independența ANI. Documentul finalizează cu recomandări pentru principalii factori interesați la nivel de guvern de a implementa reforme care să îmbunătățească eficiența și să reducă impactul justiției selective asupra procesului de verificare a integrității realizat de ANI, dar și în afara acesteia.

CONTEXT – CONTROLUL INTEGRITĂȚII ȘI JUSTIȚIA SELECTIVĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Procesul de asigurare a integrității în sistemul judiciar este unul multi-contextual și transversal. Încrederea socială în autoritățile de stat depinde de încrederea că demnitarii aleși își vor îndeplini atribuțiile în conformitate cu interesul public, vor promova reglementările necesare pentru a asigura integritatea instituțională și profesională, vor identifica și elimina riscurile de

corupție, vor impune răspunderea și vor aplica măsuri punitive corespunzătoare față de cei care încalcă aceste standarde.² Atunci când nu mai există încredere publică în standardele etice ale funcționarilor de stat, dispare și autoritatea morală de a governa, punând în pericol guvernarea democratică.³

Unul din mecanismele existente menit să asigure funcționarea corectă a sistemului și să prevină abuzul de serviciu din partea oficialilor publici este obligația celor din urmă, prevăzută de lege, să-și declare averile. Deși pentru reforma justiției în Republica Moldova nu a

existat vreodată voință politică,⁴ în 2016 sub presiunea condiționalităților impuse de Uniunea Europeană și alți parteneri internaționali Parlamentul a adoptat două legi importante: Legea cu privire la Autoritatea Națională de Integritate (ANI)⁵ și Legea privind declararea averii și intereselor personale.⁶ În rezultatul acestor reforme a fost creată ANI, cu misiunea de a asigura integritatea în exercitarea funcției publice sau funcției de demnitate publică și prevenirea corupției prin realizarea controlului averii, identificarea conflictelor de interese și aplicarea sancțiunilor celor care încalcă reglementările etice. Deși crearea ANI a însemnat un pas înainte față de predecesorul său - Comisia Națională de Integritate, care era extrem de ineficientă,⁷ observatorii internaționali sunt în continuare nemulțumiți de eficiența și nivelul de independență politică a ANI.⁸

În pofida acestor reforme, cultivarea integrității în sectorul public în Republica Moldova la nivel practic nu a avansat. În consecință, corupția continuă să fie răspândită pe larg, iar încrederea publică în guvernare este mică.⁹ În mare parte, acest lucru se datorează faptului că oficialii corupți în continuare au posibilitatea să exercite influență politică asupra sistemului juridic – nu doar prin obținerea justiției selective pentru sine, dar și prin slăbirea sistemului în general, afectându-i capacitatea de a identifica și sancționa încălcările legislației în domeniul integrității. Cadrul legislativ existent are lacune și deficiențe semnificative, care în continuare permit oficialilor cu relații strânse să-și ascundă averile și să evite investigarea acestora, în timp ce ANI nu are suficiente resurse financiare și umane pentru a-și face lucrul bine. Mai mult decât atât, însăși activitatea ANI a fost afectată de încercări de obstrucționare din partea sistemului judiciar și a Parlamentului.

ANI ÎN 2020 – LIPSA CAPACITĂȚILOR ȘI CONSECINȚELE POLITICE

Obligația funcționarilor și demnitarilor de a-și declara averile la ANI în formă electronică a fost introdusă în 2018. Ulterior declarațiile sunt evaluate și făcute publice.¹⁰ ANI poate iniția procedura de control în baza unei sesizări sau a autosesizării, care reprezintă o investigare formală a declarațiilor funcționarilor și demnitarilor care finalizează cu întocmirea unui act de constatare a încălcărilor identificate. În 2020, ANI a întocmit 347 acte de constatare. În 210 dintre ele (60%) a fost constatată cel puțin o încălcare a legislației în domeniul integrității. În jur de 50% a încălcărilor identificate se refereau la conflictul de interese, iar 40% la cazuri în care oficialii dețineau simultan mai multe funcții incompatibile. Alte 7% au fost cazuri de bunuri nedeclarate sau ilegale.

Declarațiile de avere și interese personale sunt examinate de inspectorii de integritate¹¹ selectați

printr-un concurs riguros, după merit, care trebuie să demonstreze lipsa afilierilor politice compromițătoare. Aceste cerințe stricte, în combinație cu salariile relativ mici, înseamnă în practică că puțini candidați cu experiență aplică la concurs, iar și mai puțini sunt acceptați în funcția de inspector de integritate, ceea ce contribuie la perpetuarea insuficienței personalului și capacităților reduse. Din ianuarie 2021 până în prezent din cele 43 funcții vacante de inspector de integritate au fost suplinite doar 19.¹²

Doar o mică parte din actele de constatare sunt pe numele oficialilor cu influență politică semnificativă. Deși ANI a inițiat mai multe controale pe oficiali de rang înalt (de exemplu foști președinți,¹³ deputați, judecători și procurori), probleme de integritate în astfel de cazuri au fost identificate doar în 4% din actele întocmite de ANI în anul 2020. În schimb, în jur de 45% din actele de constatare ale ANI¹⁴ țineau de încălcări ale legislației în domeniul integrității comise de oficiali de rang mai mic, precum primari și consilieri locali.

Controlul relativ slab al ANI asupra autorităților de nivel înalt se datorează parțial capacității reduse a instituției și lipsei voinței politice în Parlament de a consolida legislația în domeniul integrității, care în prezent permite oficialilor cu legături reciproce strânse să recurgă la diferite scheme pentru a-și ascunde averile și a evita investigarea acestora. Mulți dintre ei își înregistrează proprietățile și alte bunuri pe numele rudelor, al unor părți terțe sau al concubinilor. Pentru ANI este foarte dificil să identifice și să demonstreze aceste relații, în special cele de concubinaj.¹⁵ Alții profită de deficiențele legislației în vigoare, sub-estimând la maxim valoarea proprietăților pe care le dețin.¹⁶ Într-un caz de rezonanță, un judecător a indicat în declarația de avere o mașină de lux de marca Porsche cu valoarea de 11 000 lei, susținând că o cumpărase avariata.¹⁷

Mai mult decât atât, s-a dovedit că înșiși inspectorii ANI pot să acționeze selectiv la sesizările privind încălcările legislației în domeniul integrității în funcție de interesele politice. În 2018, ANI a refuzat să inițieze controlul asupra averii fostului lider al Partidului Democrat Valdimir Plahotniuc și a făcut-o abia în 2019, după ce acesta a fugit din țară, iar partidul său a pierdut puterea.¹⁸ La o distanță de doi ani, această investigație este încă în desfășurare. Un alt caz este cel al deputatului Partidului "Șor" Violeta Ivanov, care la momentul inițierii controlului la solicitarea Procuraturii Generale, era candidat la alegerile prezidențiale care urmau să aibă loc în noiembrie 2020.¹⁹ Deși ANI a finalizat controlul înainte de alegeri, pe 28 septembrie, fără a constata deținerea averii cu caracter nejustificat, actul de constatare a fost făcut public abia pe 26 ianuarie 2021, mult timp după desfășurarea alegerilor. Indiferent dacă acest lucru s-a întâmplat intenționat sau din cauza lipsei de capacități, incidentul a avut un

impact negativ asupra percepției publice a Violetei Ivanov,²⁰ demonstrând că incapacitatea instituției de a efectua controalele și de a publica rezultatele acestora în timp util are adevărate consecințe politice.

JUSTIȚIA SELECTIVĂ ÎN CAZURI DE INTEGRITATE LA NIVEL ÎNALT

În principiu, cu cât e mai cunoscută persoana politică, cum ar fi deputații, cu atât ar trebui să fie mai ușor pentru inspectorii ANI să identifice încălcările legislației în domeniul integrității. Investigațiile jurnalistice publice cu regularitate ridică problema proprietăților deputaților, inclusiv cele imobiliare și donațiile mari, care ridică suspiciuni credibile.^{21, 22, 23} Mai mult decât atât, deputații, atât cei din opoziție, cât și cei din coaliția de guvernare, deseori se adresează ANI pentru a verifica averile colegilor lor. Analistii din societatea civilă au examinat independent declarațiile de avere ale deputaților și au constatat că aceștia, de regulă, indică o valoare mai mică a proprietăților lor și nu declară bunurile valoroase.²⁴

Chiar dacă numărul sesizărilor credibile bazate pe informațiile colectate în cadrul investigațiilor jurnalistice și al analizelor efectuate de societatea civilă este mare, autoritățile cu atribuții în domeniul prevenirii și combaterii corupției continuă să reacționeze în mod inconsecvent la aceste sesizări. Astfel, deși în 2020 ANI a înregistrat peste 60 de sesizări privind controlul declarațiilor de venit ale deputaților, în martie 2021 acte de constatare au fost publicate doar în 13 cazuri, și doar în 7 dintre ele au fost constatate încălcări ale legislației în domeniul integrității.²⁵ La data publicării acestui raport, nici unul dintre controalele efectuate nu a rezultat în consecințe reale pentru cei în privința cărora s-au constatat încălcări.

Există și cazuri în care actele emise de ANI prin care se decide aplicarea sancțiunilor sunt obstructionate de sistemul judecătoresc și alte instituții publice. Dat fiind faptul că controalele desfășurate de ANI prin natura lor pot scoate la iveală acte de corupție, acestea sunt, de regulă, ținta ingerinței politice și justiției selective. Într-un interviu, actualul Președinte al ANI Rodica Antoci a semnalat că "unele instituții nu vor să colaboreze cu ANI, inclusiv în procesul de obținere a informațiilor necesare pentru investigarea cazurilor sensibile din punct de vedere politic, cum ar fi deținerea bunurilor în afara țării".²⁶

Justiția selectivă se manifestă și prin faptul că actele de constatare ale ANI sunt deseori contestate în instanță la diferite niveluri, uneori ajungând chiar la Curtea Supremă de Justiție (CSJ). Există dovezi substanțiale că oficialii cu influență politică vizați în actele ANI sunt tratați cu clemență neloială de instanțe și alte instituții publice. În rezultatul analizei deciziilor CSJ adoptate în perioada

anilor 2014 – 2018 s-a constatat că actele ANI erau anulate în mod disproportionat când vizau oficiali de rang înalt, ceea ce poate însemna fie că aceste persoane aveau avocați mai buni, fie că judecătorii îi tratau cu mai multă îngăduință.²⁷ Mai mult decât atât, unele hotărâri judecătorești se contraziceau reciproc sau stabileau niște repere legale. De exemplu, în unul dintre cazuri instanța a anulat actul de constatare emis pe numele unui judecător din Chișinău, care nu a declarat două terenuri, două mașini, câteva conturi bancare și numeroase acțiuni în companii private, acceptând argumentarea acestuia precum că a "făcut greșeli" în declarația de avere pentru că "nu a înțeles" cum trebuie să o completeze.²⁸

Printre alte acte de constatare ineficiente ale ANI în 2020 au fost actele de constatare a inconsecvențelor în declarațiile câtorva deputați ai Partidului Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM). ANI a constatat că un deputat nu a declarat casa în care locuiește, altul nu a declarat proprietăți în valoare de peste 240 000 dolari SUA,²⁹ iar alți câțiva deputați au făcut donații mari partidului neproporționale veniturilor lor oficiale.³⁰ Având bănuiala că acești bani au fost dobândiți în mod fraudulos, ANI a solicitat Procuraturii Generale să deschidă dosare pentru îmbogățire ilicită și spălare de bani. În alte câteva cazuri din aceeași perioadă, ANI a constatat diferențe de 600 000³¹ și, respectiv, 830 000³² lei în declarațiile a doi deputați ai Partidului Democrat și a solicitat confiscarea averii nejustificate. În pofida recomandărilor ANI de a întreprinde măsurile necesare, instanțele încă nu au început examinarea formală a nici unuia dintre aceste cazuri.

Într-un alt caz de rezonanță, cel al unui fost deputat al Partidului Democrat, Judecătoria Chișinău nu a constatat încălcarea regimului juridic al incompatibilităților mandatului de deputat cu alte funcții sau activități, atât timp cât cele din urmă nu sunt remunerate.³³ Această încheiere vine în contradicție cu precedentul CSJ, care a constatat că statutul de funcționar public este incompatibil cu o altă funcție, chiar dacă cea din urmă nu este remunerată.³⁴ Între timp, însuși judecătorul care a emis această hotărâre a ajuns pe banca acuzaților pentru îmbogățire ilicită.³⁵

Trebuie de menționat că instanțele de judecată au anulat acte de constatare și din motive pur procedurale.³⁶ În anul 2020 câteva dintre ele au fost anulate din motiv că nu erau semnate de conducerea ANI, dar de inspectorii de integritate.³⁷

Dar chiar și atunci când ANI câștigă cazul în instanță, consecințele pentru persoanele vizate deseori lipsesc sau vin cu întârziere, pentru că examinarea cazurilor care vizează oficiali de rang înalt în instanță în mare parte durează foarte mult, iar sancțiunile pot fi aplicate doar după închiderea cazului. Se știe că judecătorii lungesc artificial examinarea cazurilor sensibile din

punct de vedere politic, aparent pentru că vor să protejeze persoanele vizate și/sau așteaptă venirea la putere a acelei forțe politice care va sprijini hotărârea judecătorească. De exemplu pe cazul unui cunoscut deputat PSRM nici o ședință de judecată nu a avut loc timp de 9 luni de la contestarea actului de constatare pe numele său în instanță în iulie 2020, iar când Curtea Constituțională a constatat circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului în aprilie 2021 o hotărâre a CSJ pe acest caz încă nu exista.

ATACURI POLITICE DIRECTE ASUPRA INDEPENDENȚEI ANI

Pe lângă capacitățile reduse ale instituției și dependența de sistemul judiciar compromis politic, încercările recente ale Parlamentului de a limita și mai mult activitatea ANI arată că demnitarii văd instituția ca pe o amenințare pentru interesele lor. Pe 16 decembrie 2020, Partidul Socialiștilor și Partidul "Șor" au adoptat unilateral în grabă un proiect de lege pentru modificarea Legii cu privire la ANI, procedura de promovare a căruia în Parlament a fost foarte controversată și a durat doar 12 zile.³⁸ Prin aceste modificări, termenul în care ANI poate efectua controlul după încetarea exercitării mandatului oficialilor a fost redus drastic de la 3 ani la un an, iar prescripție pentru aplicarea sancțiunilor disciplinare a fost redusă la un an. Ținând cont de problemele de capacitate ale ANI, aceste modificări au redus și mai mult capacitatea instituției de a investiga oficialii publici și fac aproape imposibilă eliberarea lor din funcție pentru încălcarea legislației în domeniul integrității. Mai mult decât atât, deoarece noile prevederi se aplică și controalelor în curs de desfășurare, în termeni practici, multe dintre ele au trebuit să fie încetate prematur.

Câțiva dintre deputații care au inițiat proiectul de lege sus-menționat sau au votat pentru acesta erau în acel moment subiecți ai controalelor desfășurate de ANI sau fuseseră anterior vizați în actele de constatare emise pe numele lor,³⁹ ceea ce, în combinație cu viteza neobișnuită cu care a fost adoptată legislația sensibilă de către Parlament în pofida avizului negativ al ANI,⁴⁰ este un indiciu clar că deputații au încercat să limiteze independența funcțională a ANI și să evite tragerea lor la răspundere. Organizațiile societății civile au criticat dur proiectul de lege, susținând că acesta compromite lupta împotriva corupției și pune în pericol relația țării cu partenerii internaționali.⁴¹ În același timp, partidele de opoziție au contestat constituționalitatea Legii. La data publicării acestui raport, acțiunea proiectului de lege a fost suspendată până la expunerea Curții Constituționale.⁴²

Pe 22 ianuarie 2021 un grup de deputați din Partidul Democrat a înregistrat un nou proiect de lege prin care propuneau mai multe modificări la Legea cu

privire la ANI.⁴³ Fără a prezenta vreo justificare, ei au propus introducerea unei prevederi care să permită contestarea deciziei ANI de a iniția procedura de control, făcând posibilă anularea unui control doar din motive procedurale. De asemenea, noul proiect de lege interzice inspectorilor de integritate să sesizeze Procuratura Generală sau Serviciul Fiscal de Stat despre încălcările potențiale constatate în rezultatul procedurii de control până la emiterea actului de constatare, ceea ce poate dura mult timp din cauza procedurilor judiciare. Proiectul de lege a fost adoptat în prima lectură pe 12 martie, dar nu a reușit să fie votat în lectură finală, Parlamentul fiind dizolvat de Curtea Constituțională în aprilie 2021. Până la alegerea noului Parlament în iulie 2021, soarta proiectului de lege rămâne neclară.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Asigurarea integrității oficialilor publici este un prim pas esențial în lupta cu corupția și restabilirea încrederii publice în procesul democratic. Acest lucru este valabil în special pentru politicienii vizibili și influenți, a căror conduită constituie un exemplu pentru întreaga societate. Pe termen scurt, atribuirea competențelor necesare ANI și crearea unui cadru legislativ puternic în domeniul controlului integrității va împiedica oficialii publici să ignore prevederile în domeniu fără a suporta vreo consecință. Totuși, din cauza dependenței ANI de procesele de examinare în instanță și de executare a deciziilor sale, lipsa independenței judecătorești și practica justiției selective vor continua să-i zădărnicească eforturile. Pe termen lung, sistemul de control al integrității are nevoie să-și recâștige independența judiciară pentru a putea asigura adevărata răspundere.

Pentru ca ANI să devină un mecanism viabil de verificare a integrității funcționarilor de stat, **Curtea Constituțională** ar trebui să anuleze imediat legile adoptate recent de Parlament care limitează activitatea acesteia. Aceste amendamente sunt în mod clar menite să împiedice ANI să investigheze eficient încălcările legislației în domeniul integrității, inclusiv de către câțiva deputați care au votat pentru adoptarea lor.

ANI trebuie să devină mai eficientă și independentă în activitățile de investigare a oficialilor cu influență politică, în special deputați, judecători și procurori, și să inițieze mai multe proceduri de control prin selectarea aleatorie a oficialilor de rang înalt pentru a fi supuși investigațiilor. De asemenea, ANI ar trebui să aibă o conlucrare mai strânsă cu jurnaliștii de investigație și societatea civilă, prin acceptarea sesizărilor lor și coordonare în vederea colectării informațiilor necesare. Când este posibil, ANI trebuie să prioritizeze selectarea noilor inspectori și să solicite majorarea salariilor inspectorilor pentru a-și asigura resursele umane necesare pentru realizarea investigațiilor rapid și eficient.

Societatea civilă și mass-media independentă trebuie să-și continue activitatea importantă de investigare independentă a cazurilor de integritate și să sesizeze ANI privind posibilele încălcări. Actorii civici trebuie să monitorizeze îndeaproape cazurile de integritate și să ceară socoteală oficialilor și judecătorilor prin atragerea atenției publice la cazurile când celor vinovați li se permite să evite investigarea sau pedeapsa în mod arbitrar.

Parlamentul trebuie să revizuiască legile prin care a fost reformat domeniul integrității, inclusiv Legea nr. 132 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate (17 iunie 2016) și Legea nr. 133 privind declararea averii și a intereselor personale (17 iunie 2016), pentru a elimina deficiențele existente și pentru a îmbunătăți mediul de activitate al ANI, care, la rândul ei, trebuie să aibă o mai mare discreție la determinarea valorii de piață reale a bunurilor în cadrul procedurilor de control prin angajarea evaluatorilor independenți și să nu fie limitată de termenul de prescripție la inițierea investigațiilor. De asemenea, Parlamentul ar trebui să aloce ANI resurse adiționale pentru a soluționa

lipsa capacităților în cadrul instituției, iar deputații ar trebui să înceteze să caute modalități de influențare a organelor de drept și a sistemului judecătoresc, dar și să adopte legi care subminează statul de drept și independența instituțiilor publice.

Pe termen lung, **Guvernul și instanțele de judecată** trebuie să adopte și să implementeze cu rigurozitate reformele în justiție recomandate de partenerii internaționali ai țării și societatea civilă, în special acele reforme scopul cărora este să restabilească independența sistemului judecătoresc și să împiedice politicienii și alți oficiali să exercite influență nejustificată asupra sistemului judecătoresc. Printre astfel de reforme sunt acele reforme care sunt în conformitate cu proiectul existent al Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției (2021-2024), care trebuie adoptat în lectură finală după alegerile parlamentare din iulie 2021. Atât timp cât această reformă fundamentală nu va fi realizată, justiția selectivă va continua să afecteze abilitatea ANI de a asigura răspunderea și integritatea în sistemul judiciar din Republica Moldova.

REFERINȚE

- Justiția selectivă este definită ca justiție care alege și face distincție între justițiabili, deși ar trebui să fie echitabilă și să aplice legea egal pentru toți. Această definiție a fost detaliată de Freedom House în Raportul de monitorizare a selectivității justiției penale, 2019, https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-02/Judicial_Integrity_Selective-Criminal_Justice_ROMANIAN_FINAL.pdf
- Legea integrității nr. 82 din 25 mai 2017.
- Transparency International, *Topic Guide: Public Sector Integrity (Ghid privind integritatea în sectorul public)*, https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/kproducts/Public_Sector_Ethics_Topic_Guide.pdf
- Ziarul de Gardă, *Failed Justice Reform in Moldova. A Brief History (Reforma justiției a eșuat în Moldova. O scurtă retrospectivă)*, <https://www.zdg.md/en/?p=1910>
- Legea nr. 132 din 17 iunie 2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate.
- Legea nr. 133 din 17 iunie 2016 privind declararea averii și intereselor personale.
- Elena Prohnițchi, *Reforming the National Integrity Commission: From Powerless Agency to Effective and Impartial Institution (Reformarea Comisiei Naționale de Integritate: De la o instituție ineficientă la o agenție puternică și imparțială)*, pag. 13, <https://crjm.org/wp-content/uploads/2017/07/Implementation-of-the-Association-Agreement.pdf>
- Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors (Prevenirea corupției cu privire la membrii Parlamentului, judecători și procurori); al doilea Raport de conformitate al Republicii Moldova adoptat de GRECO la cea de-a 85-a Reuniune plenară, <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/16809fec2b>
- Institutul de Politici Publice, *Barometrul de Opinie Publică*, februarie 2021, https://ipp.md/wp-content/uploads/2021/02/BOP_02.2021.pdf
- Pagina web specializată www.declaratii.ani.md
- Centrul de Resurse Juridice din Moldova, *Infografice, Inspectorul de integritate și activitatea acestuia*, <https://crjm.org/inspectorul-de-integritate-si-activitatea-acestuia/>
- Raportul de activitate al Autorității Naționale de Integritate pentru 2020, <https://ani.md/sites/default/files/RAPORT%20ANUAL%202020.pdf>, accesat pe 17 aprilie 2021
- Ziarul de Gardă, *Averea și interesele personale ale lui Dodon, verificate de ANI*, <https://www.zdg.md/stiri/politic/doc-averea-si-interesele-personale-ale-lui-dodon-verificate-de-ani/>, 17 aprilie 2021
- Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors (Prevenirea corupției cu privire la membrii Parlamentului, judecători și procurori); al doilea Raport de conformitate al Republicii Moldova adoptat de GRECO la cea de-a 85-a Reuniune plenară, <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/16809fec2b>
- Julieta Savițchi, *Anticorupție.md, Divorțul fictiv și averea tănuită a procurorului Igor Popa*, <https://anticorupție.md/ro/investigatii/justitie/video-divorțul-fictiv-si-averea-tainuita-a-procurorului-igor-popa>, accesat pe 8 mai 2021
- Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE), *Cum poate fi îmbunătățit procesul de verificare a averilor și intereselor în sectorul justiției*, <http://ipre.md/2021/04/16/cum-poate-fi-imbunatatit-procesul-de-verificare-a-averilor-si-intereselor-in-sectorul-justitiei/>, accesat pe 25 aprilie 2021
- <https://unimedia.info/ro/news/9454bd2b8639a9ea/mariana-pitic-judecatoarea-care-a-declarat-un-porsche-de-11-mii-de-lei-revocata-din-functia-de-membra-a-inj-cine-sunt-ceilalti-doi-magistrati.html>
- Viorica Zaharia, Victor Moșneag, *Studiu, Reacția autorităților la investigațiile jurnalistice pe teme de integritate*, http://api.md/upload/files/Studiu-reactia_institutiilor_publice-2021.pdf
- Autoritatea Națională de Integritate, *Violeta Ivanov*, actul de constatare nr. 224/10 din 28 septembrie 2020
- Ilie Gulca, *Anticorupție.md, Nici acum ANI nu a putut să îi găsească Violetei Ivanov banii pentru brandurile preferate*, <https://anticorupție.md/ro/stiri/nici-acum-ani-nu-a-putut-sa-ii-gaseasca-violetei-ivanov-banii-pentru-brandurile-preferate>
- Cornelia Cozonac, Mariana Colun, *Traseiștii: Cine cumpără deputați în Republica Moldova*, <https://anticorupție.md/ro/investigatii/integritate/traseiștii-cine-cumpara-deputati-in-republica-moldova>, accesat pe 17 aprilie 2021
- Anticorupție.md, *Dosar penal pentru coruperea deputaților. Cât costă un deputat socialist*, <https://anticorupție.md/ro/dosare-de-corupție/dosar-penal-pentru-coruperea-deputaților-cat-costa-un-deputat-socialist>, accesat pe 8 mai 2021
- Ziarul de Gardă, *The Acquired Wealth of Defected Deputies (Averile dobândite ale deputaților dezertați)*, 12 aprilie 2021, <https://www.zdg.md/en/?p=6834>, accesat pe 18 aprilie 2021
- Centrul de analiză și prevenire a corupției (CAPC) *STUDIUL: CUM A FOST ASIGURATĂ INTEGRITATEA ALEȘILOR LOCALI ȘI A PROCESULUI ELECTORAL (2019-2020)*, septembrie 2020, <https://www.capc.md/publicatii/studiu-cum-fost-asigurata-integritatea-alesilor-locali-si-procesului-electoral-2019-2020/>
- Cercetare proprie în baza informațiilor disponibile pe platforma specializată a ANI www.ani.md/ro/acte-constatare
- Ilie Gulca, *Anticorupție.md, Topul celor șase dosare în care ANI solicită confiscarea averii. Figuranții și banii nejustificați*, <https://anticorupție.md/ro/stiri/topul-celor-sase-dosare-in-care-ani-solicita-confiscarea-averii-figurantii-si-banii-nejustificati>, accesat pe 17 aprilie 2021
- Centrul de Resurse Juridice din Moldova, *Cauzele cu privire la integritate – este oare uniformă practica instanțelor judecătorești?*, https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00XD58.pdf
- Brașoveanu Vladimir vs CNI, încheierea din 26 iulie 2017, cazul nr. 3ra-755/17
- Autoritatea Națională de Integritate, actul de constatare pe numele lui Radu Mudreac nr.67/17 din 15 martie 2020
- Autoritatea Națională de Integritate, actul de constatare pe numele lui Grigore Novac nr.90/94 din 30 iunie 2020
- Autoritatea Națională de Integritate, actul de constatare pe numele lui Dumitru Diacov nr.41/11 din 16 februarie 2021
- Autoritatea Națională de Integritate, actul de constatare pe numele lui Nae-Simion Pleșca nr.284/10 din 4 decembrie 2020

- 33 Cornel Dudnic vs Autoritatea Națională de Integritate, încheierea din 22 decembrie 2020, cazul nr. 3-1004/2020
- 34 De ex., Reznic Victor, încheierea CSJ din 5 octombrie 2016, cazul nr. 3ra-1466/16; Nitelea Anatolie, încheierea CSJ din 5 aprilie 2017, cazul nr. 3ra-387/17
- 35 <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/doc-un-fost-deputat-reprezentat-de-fostul-sef-al-cni-a-invins-ani-in-instanta-decizia-a-fost-luata-de-un-magistrat-judecator-penal-pentru-imbogatir-e-ilicita/>
- 36 Centrul de Resurse Juridice din Moldova, *Cauzele cu privire la integritate – este oare uniformă practica instanțelor judecătorești*, https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00XD58.pdf
- 37 Natalia Zaharescu, Moldovacurata.md, *Acte de constatare emise de ANI – anulate în instanțe pentru că sunt semnate de inspectorii de integritate*, <https://bit.ly/3sZi4f8>, accesat pe 25 aprilie 2021
- 38 Parlamentul Republicii Moldova, proiect de lege nr. 244 din 04.12.2020, <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5353/language/ro-RO/Default.aspx>
- 39 Natalia Zaharescu, Moldovacurata.md, *Vizați de controale pe averi și interese, unii deputați PSRM intervin în legislația referitoare la ANI*, <https://bit.ly/3v7mKBg>, accesat pe 18 aprilie 2021
- 40 Agenția de presă IPN, Legislația privind controlul averii, modificată. ANI reacționează, https://www.ipn.md/ro/legislatia-privind-controlul-averii-modificata-reactia-ani-7967_1078457.html, accesat pe 18 aprilie 2021
- 41 Declarația publică a Platformei naționale privind degradarea procesului legislativ și actului de guvernare în Republica Moldova, <https://www.eap-csf.md/declaratia-publica-a-platformei-nationale-privind-degradarea-procesului-legislativ-si-actului-de-guvernare-in-republica-moldova/>
- 42 Curtea Constituțională a Republicii Moldova, decizia nr. 209a din 21 decembrie 2020, <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=896#top>
- 43 Parlamentul Republicii Moldova, proiect de lege nr. 10 din 22.01.2021, <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/5400/language/ro-RO/Default.aspx>

DESPRE AUTOR

Daniel Goinic activează în cadrul Centrului de Resurse Juridice din Moldova. El a absolvit (Licența și Masterul în drept) Universitatea de Stat din Moldova și Universitatea Jagiellonă, fiind bursier în cadrul Programului Lane Kirkland. Printre domeniile lui de interes sunt drepturile omului, lupta împotriva corupției și dezvoltarea capacităților în domeniul justiției penale.

Seria de note analitice Justice First este un cadou al Guvernului Statelor Unite ale Americii, finanțată de Biroul Internațional de Asistență în Combaterea Traficului de Droguri și Aplicare a Legii al Departamentului de Stat al SUA în cadrul proiectului „Mobilizarea societății civile întru susținerea integrității în justiție în Republica Moldova” și implementată de către Freedom House. Opiniile, constatările și concluziile din această publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat pe cele ale Guvernului SUA sau Freedom House.

Freedom House este o organizație nonprofit, nepartizantă, care susține schimbările democratice, monitorizează libertatea și promovează democrația și drepturile omului.

1850 M Street NW,
11th Floor
Washington,
DC 20036

www.freedomhouse.org
[@FreedomHouse](https://www.facebook.com/FreedomHouseDC)
202.296.5101
info@freedomhouse.org